

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

De Sacramentis In Genere

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

XIV. Refellitur definitio Lutheranorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53925](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53925)

CAPVT XIV.

Refellitur definitio Lutheranorum.

ACCEDAMVS nunc ad excutiendas, & refellendas aduersariorum definitiones: sunt enim in hac re valde discordes; quod est manifestum signum eorum recessisse à veritate, quæ est vna. Certè Kemnitius, qui alioqui conatur tegere, vel conciliare discordias suorum, in secunda parte Examinis, cap. de efficacia Sacramentorum, pag. 96. enumerat quinque diuersas sententias Lutheranorum præter suam, quæ est sexta.

PRIMA igitur sententia Lutheri est in lib. de captiuitate Babilonica, cap. vltimo, vbi dicit, propriè Sacramentū esse promissionem signo externo annexam. Eam recipiunt communiter Lutherani, sed paulò magis explicant. Sic enim definit Apologia Confessionis Augustanæ, art. 13. *Sacramentum est ritus, qui habet mandatum Dei, et cui est addita promissio gratiæ.* Similia habet Petrus Martyr, quāuis alioqui Calvinista, in cap. 4. ad Rom. in cap. 10. & 11. 1. ad Corinth. & in explicatione Symboli Italici, artic. 9. & 10. Sed Martinus Kemnitius accuratissimè conatur explicare omnia, quæ ad naturam Sacramenti pertinent.

Et quia tum in Apologia, tum in locis Philippus præfatus se nominis interpretationem dare, & sæpe variat verba sue definitionis; vtilius erit ea proponere, & excutere, quæ ad naturam Sacramenti requiri Kemnitius docet. PRIMO ergo, vult Sacramentum esse debere externum materiale, seu corporale & visibile elementum, seu signum, quod certo externo tractetur.

SECUNDO requirit, vt illud signum habeat expressum mandatum, seu institutionem diuinam.

TERTIO, vt illud mandatum sit in Testamento nouo: quod idem docet Philippus in locis, cap. de Sacramentis, vbi dicit Sacramentum esse cæremoniam in Euangelio institutam.

QUARTO requirit, vt Sacramentum non sit cæremonia temporaria, sed duratura vsque ad mundi consummationem.

QVINTO requiri dicit, promissionem de gratia, effectu seu fructu Sacramenti.

S E X T A

Sexto dicit, eam promissionem debere esse annexam signo, & eo quasi vestitam, diuina ordinatione.

Septimo addit, eam promissionem esse debere non de quocunque dono Dei, sed de reconciliatione peccatoris, & peccati remissione, quam etiam partem vrgent valde Lutherus in captiuit. Babylonica, & Philippus in locis, cap. de numero Sacramentorum.

Octavo requirit, vt promissio, quæ alioqui generalis est, per Sacramentum applicetur, & obsignetur in particulari singulis, qui cum fide vtuntur Sacramentis. Hanc particulam clariùs explicant Lutherus, & Philippus, & ipse etiam Kemnitius infra cap. de efficacia Sacramenti: volunt enim Sacramenta esse testimonia infallibilia gratiæ Dei, ad hoc instituta, vt excitent & nutriant fidem, ad eum modum, quo miracula facere solent. Vnde Philippus in locis anni XXII. comparat Sacramenta miraculis, quibus Deus olim fidem confirmabat: & in Apologia articuli 13. dicit, Sacramentum esse testimoniũ infallibile, ac si Deus nouo miraculo de cælo promitteret, se velle ignoscere. Et Lutherus in lib. contra Cochleum: *Vult, inquit, Petrus per Baptismum, seu signum externũ, fidem prouocari, & exerceri, quæ saluet*; & in libro de captiuitate Babylonica, cap. de Baptismo, confert Sacramenta cum vellere Gedeonis, cum Iride, quam Noë in signum accepit, & cum signo quod Isaïas obtulit Regi Achaz, Isaïa 7. In ipsa etiã Confessione Augustana, art. 13. *Sacramenta, inquiunt, sunt instituta, vt sint signa, & testimonia voluntatũ Dei ergo nos ad excitandam, & confirmandam fidem, in his qui vtuntur, proposita.* Et Kemnitius loco citato, pag. 102. & dicit, verbum & Sacramentum monstrare, vbi fides debeat quærere, & inuenire Christum Mediatorem; & pag. 101. & 105. dicit, Sacramenta esse sigilla promissionis. Hæc igitur est ipsorum sententia.

Excogitauit hæc definitionem Kemnitius, vt ostenderet solum Baptismum, & Eucharistiam esse Sacramenta propriè dicta: sed nondum obtinuit quod voluit. Nam faciliè demonstrare possumus, ne his quidem duobus Sacramentis eam definitionem conuenire, & absolutè malam esse.

PRIMA igitur particula vel accipit elementum visibile, & tractabile pro qualibet re sensibili, vt accipiunt Catholici, & tum etiam Absolutio sacerdotalis erit Sacramentum propriè

priè dictum. Est enim Absolutio res sensibilis, cum auribus percipitur: vel accipit (vt reuera accipit) elementum visibile, & tractabile pro re, quæ sensu videndi, & tangendi percipitur; & tum fingit sibi definitionem sine vlllo testimonio Scripturæ Scriptura enim nusquam habet, Sacramētum non esse, nisi rem visibilem, & palpabilem.

Neque alio modo probat Kemnitiuſ hanc particulam nisi ex eo, quod Baptismus, & Eucharistia, quæ sunt vera Sacramēta, signa sunt visibilia, & tractabilia. Quæ argumentatio aut assumit, quod probandum est, & quod ex ipsa definitione potest idem Kemnitiuſ probare conatur, nimirum Baptismum, & Eucharistiam sola esse Sacramēta: aut si hoc non assumit, nihil probat. Vt enim non sequitur; Homo & auis sunt bipedia, igitur omne animal est bipes: ita nõ sequitur, Baptismus, & Eucharistia sunt signa visibilia, & tractabilia, igitur omne Sacramētum est signum visibile, & tractabile. Satis est igitur ad Sacramēti naturam, quatenus signum est sensibile, vt aliquo sensu percipitur, nec debet excludi sensus audiendi, cum excellentissima omnium signorū sint ea, quæ hoc sensu percipiuntur, vt S. Augustinus docet, lib. 2. doctrinæ Christianæ, c. 3.

SECUNDA particula, quæ requirit expressum mandatum seu institutionem diuinam, aut requirit, vt hoc mandatum sit expressum in Scripturis, aut satis est, si constet Deum hoc mandatum dedisse, licet in sacris literis non habeatur ita expressè. Si hoc secundum sufficiat, admittimus particulam, sed tunc probabimus omnia septem Sacramēta. Licet enim nusquam scriptum sit, Deum mandasse, vel instituisse Sacramētum Confirmationis, tamen quia legimus, Actor. 8. per manus impositionem Apostolorum datum fuisse baptizatis Spiritum sanctum, idque ordinariè, certò colligimus, à Deo id fuisse institutum: nec enim potest vlla creata potestas efficere, vt per impositionem manus, hominibus detur Spiritus sanctus. Quod idem probare possemus de aliis Sacramētis, accedente præsertim antiqua traditione, & Ecclesiæ declaratione.

Sin autem vult Kemnitiuſ (vt reuera se velle significat) requiri mandatum Dei expressum in diuinis literis; falsa est ea particula. Nam per accidēs est ad mandatum, siue institutionem diuinam, quod sit scripta, vel non scripta: nam alioquin non

non fuissent vera Sacramenta, Baptismus, & Eucharistia, quam Christus, & Apostoli dabant antequam scriberentur Euangelia. Siquidem certum est non fuisse scriptum Euangelium, quando Christus baptizabat, Ioan. 3. & quando Eucharistiam discipulis dedit, Matth. 26. nec etiam quando S. Petrus iussit baptizari tria millia hominum, Actor. 2. quo etiam tempore cœpit frequentari Sacramentum Eucharistiæ, vt ibidem indicat sanctus Lucas.

TERTIA particula, vt hæc institutio sit in Testamento nouo, vera quidem est absolutè, tamen destruit sententiam aduersariorum. Ipsi enim communi consensu contra communem consensum Ecclesiæ Catholicæ, docent, Baptismus Ioannis habuisse eandem vim, & efficaciam cum Baptismo Christi; ac proinde Christum non tam instituisse Baptismi Sacramentum, quàm illud iam à Ioanne institutum approbasse. Ita Calvinus docet, lib. 4. Instit. cap. 14. §. 7. Kemnitius in 2. par. Examinis, cap. de Baptismo Ioannis, Philippus in locis, cap. de Baptismo Ioannis & Apostolorum.

At certè, si res ita se habet, non est Baptismi Sacramentum in nouo Testamento institutum: noui enim Testamenti auctor, & princeps Christus est, vt Apostolus ait ad Hebr. 9. propter quod & Isaia 11 dicitur Pater futuri seculi, Si igitur Baptismus, quo utimur, à Ioanne cœpit, qui ante Christum venit, & eius præcursor, & prænuntius fuit, sequitur vt hoc Sacramentum non sit in nouo Testamento, sed in veteri institutum. *Contrarium docet lib. 1. de bapt. c. 19.*

QUARTA particula, quòd Sacramentum debeat esse cæremonia perpetua, id est, duratura quamdiu religio ipsa durat, mihi non displicet: nam etiam nos supra idem docuimus. Videat tamen Kemnitius quid Luthero respondeat, qui in lib. de capt. Babylon. cap. de Baptismo, numerat inter Sacramentorum cadentem in vellus Gedeonis, & umbram retrocedentem in horologio Achaz

QUINTA particula, quod ad Sacramentum necessariò requiratur promissio gratiæ, duobus modis intelligi potest. Vno modo de promissione gratiæ, quæ sit effectus Sacramenti, ita vt idem sit; promissio gratiæ in Sacramentis: & institutio Sacramenti, vt signi efficacis, seu instrumenti iustificationis, ALIO modo de promissione gratiæ præcedente,

quæ Sacramento tanquam sigillo obfignetur. Sicut enim aliud est promittere, sigillum aliquod fore efficax ad imprimendum; aliud promittere centum aureos, & syngrapham sigillo obfignare: ita aliud est promittere gratiam verbis, & deinde hanc promissionem signo externo confirmare; aliud verò promittere Sacramentum fore instrumentum efficax ad iustificandum. Porro Kemnitius confundit hæc duo. Nam in hac particula quinta dicit, requiri promissionem de gratia, seu fructu Sacramenti, vbi videtur loqui de promissione efficaciae Sacramenti; tamen infra, vbi cum ceteris Lutheranis dicit, Sacramentum esse sigillum promissionis, loquitur de promissione præcedente, de qua sine dubio loquuntur omnes Lutherani.

Et quidem promissio de efficacia Sacramenti inuenitur in verbo Dei secundum Catholicos, quantum ad omnia Sacramenta; non autem secundum aduersarios. Catholici enim agnoscunt pro verbo Dei, etiam traditiones; aduersarij autem, qui solas scripturas recipiunt, non facile ostendunt promissionem istam de gratia & fructu Sacramenti, in omnibus Sacramentis. Exemplo nobis sit Eucharistia, quæ apud aduersarios etiam est Sacramentum propriè dictum. Nam habentur quidem multæ, & insignes promissiones, Ioan. 6. vt illa: *Qui manducat hunc panem, viuet in æternū.* Sed aduersarij non admittunt in hoc 6. capite Ioannis, agi de Eucharistia. Sic enim loquitur Lutherus lib. de captiuitate Babylonica, cap. de Eucharistia: *Primum, inquit, caput 6. Ioannis, in totum est seponendum, vt quod nec syllaba quidem de Sacramento loquitur.* Quod idem docent Calvinus, & alij hæretici huius temporis in commentario eius loci. Eo capite seposito, nullam inuenient promissionem. Nam Matth. 26. Marc. 14. & Luc. 22. vbi habetur institutio Sacramenti, non habetur vlla promissio; solum enim hæc verba habentur: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Et: Hic est sanguis meus, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Vbi promissio de traditione corporis, & effusione sanguinis non refertur ad Sacramentum, sed ad sacrificium, quod tunc Deo offerebatur in cœna, & postea offerendum erat in cruce. Non enim Dominus dicit, corpus suum dari Apostolis in remissionem peccatorum; sed dari pro illis, nimirum Deo,
in

in remissionem peccatorum; & similiter non dicit sanguinem propinari Apostolis, sed effundi pro illis in remissionem peccatorum.

Promissio autem præcedens, quæ à Sacramento tanquam sigillo obfignetur, non est necessaria, nec in omnibus Sacramentis inuenitur: proinde falsa est ex hac parte definitio aduersariorum. Nam in Baptismo, qui Sacramentum est, omnium consensu, non faciliè inuenietur eiusmodi promissio.

Lutherus in visitatione Saxonica, & Philippus in locis, cap. de Baptismo, adferunt illam promissionem, Marci ultimo: *Qui crediderit, et baptizatus fuerit, saluus erit.* Sed ista non est promissio præcedens, sed est explicatio efficaciam Sacramenti. Et præterea ista verba post resurrectionem à Domino dicta sunt: Baptismi autem Sacramentum etiam ante passionem Christi institutum est, & in mores induci cœptum, ut patet Ioan. 3. & 4.

DICENT fortasse, haberi aliam promissionem Ioan. 3. illis verbis: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Sed hæc non tam promissio, quàm comminatio est, ex qua colligitur quidem necessitas, & virtus Baptismi; sed non promissio aliqua præcedens, quæ Baptismo obfignetur. Adde quòd etiam ante ista verba fuit Baptismus Ioannis, quem aduersarij volunt vim habuisse nostri Baptismi.

Eucharistiam quidem inuenitur promissio quædam (ut Lutherus notat in Saxonica visitatione) præcedens signum. Nam Lucæ 22. & 1. Corinth. 11. habemus Eucharistiam esse signum corporis Domini pro nobis traditi, & sanguinis pro nobis effusi. Sed eo loco non habemus, Eucharistiam esse signum reificatiuum, & confirmatiuum promissionis, quale ipsi requirunt, ut patet ex vltima particula; sed signum commemoratiuum tantum. Sic enim Dominus ait: *Hoc facite in meam commemorationem.*

SEXTA particula, quòd promissio debeat esse annexa signo diuina ordinatione, falsa est. Nam verbum, quod diuina ordinatione annectitur, & quasi vestitur signo, ut inde fiat Sacramentum, nunquam est promissorium, sed assertorium, vel deprecatorium. Cum enim aqua aspergitur in Baptismo, non dicitur: *Qui crediderit, et baptizatus fuerit, saluus erit,* quam

aduersarij promissionem appellant; sed dicitur: *Ego te baptizo, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, Matth. 28. quæ verba non sunt promissoria. Et Dominus cum primò Eucharistiam fecit, & dedit, non ait: *Qui manducat hunc panem, viuet in æternum*, aut aliquid eiusmodi, sed ait: *Accipite, & comedite, hoc est corpus meum*. In Sacramento autem Confirmationis, & Extreme vnctionis, vtitur verbo deprecatorio, quia sic docent nos Acta Apostolorum, cap. 8. & Iacobus cap. 5. in Sacramento Ordinis, imperatorio: *Accipite potestatem*. in reliquis, assertorio.

Quod si aduersarij, antequam Sacramenta ministrent, verbum prædicant, & remissionem peccatorum annuntiant, ac deinde sigillum adhibent Sacramentorum, vt Calvinus præscribit in libello de formula Sacramentorum ministrandorum; id faciunt ex capite suo, non autem (vt Kemnitijs requirit) ex diuina ordinatione. Nusquam enim exstat diuina Ordinatio, qua iubeamur non dare Eucharistiã, aut Baptismum, nisi post concionem. Nam nec Dominus Matth. 26. nec Paulus I. Corinth. 11. vbi tradunt ritum Eucharistiæ administrandæ, docent, concionem præcedere debere: & certè in Baptismo infantium, frustra adhiberetur concio.

SEPTIMA particula, quòd illa promissio debeat esse de remissione peccatorum, falsa etiam est: & quidem Kemnitijs hanc particulam addidit, vt excludat Ordinationem à numero Sacramentorum propriè dictorum. Nam quia in Scripturis inuenitur signum externum, quo confertur Ordinatio, nimirum impositio manus; & etiam collatio gratiæ, cum Apostolus dicat, I. Timoth. 4. *Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyteri*, non putauit Kemnitijs posse excludi Ordinationem à Sacramentis propriè dictis, nisi adderet, eam gratiã debere esse remissionem peccatorum. At si vera esset ista particula, excluderet etiam Eucharistiam à Sacramentis propriè dictis: siquidem Eucharistia non est instituta propriè ad remittenda peccata, sed ad charitatem nutriendam, & augendam. Idèd enim datur sub specie panis, & vini, quæ nutriunt viuos, non excitant mortuos. & B. Paulus I. Cor. 11. iubet, vt homines probent se, nimirum an sint absq; peccato, antequam ad eam mensam accedant: *Qui enim manducat indignè, iudicium sibi manducat.*

OCTAVA particula, quòd Sacramentum obfignet instar sigilli, & confirmet instar miraculi promissionem gratiæ, ad excitandam & alendam fidem iustificantem; æquè falsa est, & diligenter refutanda, tum quod sit præcipua, tum etiam, quòd eam ponat Calvinus quoque in sua definitione.

PRIMO, si Sacramenta confirmarent promissiones Dei instar miraculi, vel sigilli, essent notiora, & efficaciora ad fidem persuadendam, quàm sint ipsa Dei verba: hoc autem falsum est, igitur & illa particula falsa est. Probatum propositio, tum quia frustra adhiberetur vnum ad confirmandum aliud nisi esset eo notius, & firmitus: tum etiam, quia hæc est vis sigilli, & miraculi. Semper enim sigillum Regium notius est, & firmitus, quàm literæ Regis: sigillum enim omnes norunt discernere, literas non omnes discernunt; & sigillum sine literis auctoritatem habet, literæ sine sigillo non habent. Sic etiam miraculum notius est, & efficacius, quàm prædicatio. Omnes enim qui vident cæcum illuminari, aut mortuum excitari, intelligunt illud esse opus supernaturale, & diuinum, & proinde mouentur ad credendum id, quod tali testimonio confirmatur: non autem omnes, qui audiunt prædicantem, continuo intelligunt, illa esse verba Dei.

Vbi NOTANDVM est, miraculis, quæ fiunt ad confirmandam fidem, non confirmari diuinam auctoritatem, quasi magis credendum sit miraculo, quàm Deo dicenti; omnes enim sciunt, Deum non posse mentiri, & nihil esse maius diuina auctoritate, sed confirmari auctoritatem proponentis fidem. Magis enim mouemur ad credendum verè esse à Deo reuelata, quæ prædicator proponit, si miracula videamus, quàm si sola proponentis auctoritate nitamur. Vnde Marc. ult. legimus: *Illi autem profecti, prædicauerunt ubique Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.* Vbi vides, Deum confirmare signis non suam ipsius auctoritatem, sed prædicatorum sermonem.

Probatum iam assumptio argumenti, quòd videlicet falsum sit Sacramèta esse notiora, & efficaciora ipso Dei verbo. Nam PRIMO nihil fingi potest maius, & efficacius Dei verbo. SECUNDO experientia docet, facilius intelligi, si quid verbo dicatur, quàm si nutu significetur. Quid autem sunt Sacramenta, si cum verbis comparentur, nisi nutus quidam? Pari ratio-

ne ex.

ne experientia docet, magis persuadere verba, quàm muta signa, modò nò sint miracula. Vnde Lutherus ipse fatetur, multò efficaciora esse promissionis verba, quàm Sacramenta, quæ sunt muræ conciones: *Verbum ipsum* (inquit in libro contra Ioannem Cochlearum) *quod longè præualet signo visibili, nullum tamen per sese iustificat, nisi credentem.*

RESPONDET Calvinus lib. 4. Instit. cap. 14. §. 3 Sacramenta non confirmare promissiones ex parte Dei, sed ex parte nostra: quia licet ut à Deo sunt, certissimæ sint, tamen ut à nobis recipiuntur, ob nostræ fidei imbecillitatem non ita certo accipiuntur, nisi confirmentur testimonio Sacramentorum.

SED hoc facilè reiicitur. Nam quod promissiones Dei ex parte nostra egeant confirmatione, vel sit, quia nescimus, quæ sint Dei promissiones, id quæ ex Sacramentis discimus, aut quia cum sciamus & illas promissiones Dei, & hæc Sacramenta esse; tamen magis credimus Sacramentis, quàm promissionibus. Atque hoc posterius iam refutatum est. Non enim solum credimus, sed etiam scimus euidentissima ratione, Deum non posse mentiri, proinde nihil esse certius promissionibus Dei, neque id aduersarij negare possunt. Illud autem prius, æquè facilè refutari potest: siquidem falsum est, promissiones Dei disci ex Sacramentis, cum contra potius Sacramenta ex verbo Dei discantur. Iam verò, si sigillum Regium esset ignotum, & solum posset cognosci ex literis, quibus est appensum; esset planè superfluum. Nam vel credunt homines literas illas esse Regis, secluso sigillo, vel non; si credunt, quid facit sigillum? si non credunt, certè neque credunt sigillum esse Regium: nihil igitur confert. Pari ratione, cum Sacramenta non sciantur esse Dei sigilla, nisi quia Scriptura hoc dicit, si creditur verbo sine Sacramentis, quorsum Sacramenta? si nò creditur, certè non Sacramenta creduntur esse Sacramenta: proinde nihil operatur.

AD hoc argumentum respondet Calvinus lib. 4. Instit. cap. 14. §. 5. in diplomatibus quoque nihil valere sigillum sine literis, ut patet si appendatur chartæ, in qua nihil sit scriptum; & tamen cum appenditur diplomati scripto, multum valere ad illud confirmandum. Et addit, nihil esse mirandum, si promissiones Sacramentis confirmantur, cum etiam interdum una promissio per aliam confirmetur.

SED hæc responsio non diluit argumentum. Nam ut incipiant

piam à posteriore exemplo, promissio promissionem confirmat, quia vna non pendet ab alia. Confirmavit Angelus, Luc. 1. promissionem conceptus Virginei, ex promissione conceptus, quia iam præcesserat in fœmina anu, & sterili. Non enim pendet inuicè duo ista opera mirabilia: proinde vnũ, quod iam præcesserat, magnam vim habuit ad confirmandum alterum, quod nondum venerat. At Sacramenta, vt diximus, simpliciter pendent ex verbo. Quod verò attinet ad similitudinem sigilli, & diplomatis, nihil omninò est, quod Calvinus dicit. Nam sigillum appensum chartæ non scriptæ, nihil quidem confirmat, tamen non ideò pendet à literis, aut nihil est. Immò hinc intelligimus, quàm ineptè aduersarij Sacramenta sigilla appellant, cum omninò contrariam habeant proprietatem. Nam diplomatum sigilla habent suam auctoritatem sine literis diplomatis, literæ autem non habent sine sigillo: contra verò in verbo, & Sacramentis, verbum Dei etiam sine Sacramentis, infallibilem habet auctoritatem; Sacramenta sine verbo, nullam habent. Quare verbum potius appellandum esset sigillum Sacramenti, quàm Sacramentum, sigillum verbi.

DICENT fortasse; Esto, Sacramenta non confirmant promissiones more miraculi, vel sigilli: tamen iuuant, & confirmant saltem eo modo, quo actio externa iuuat, & confirmat orationem docentis. Negari enim non potest, quin aliquid conferat ad explicandum, & persuadendum ipsa actio, & motus manuum, & oculorum, licet primas partes teneat oratio. Erunt igitur Sacramenta, quasi actio quædam Dei, quæ simul cum verbo, magis mouebit ad fidem, quàm solum verbum.

RESPONDEO, ne id quidem concedi posse. Nam actio in hominibus ideò iuuat orationem, quia oratio humana imperfecta est, vt sunt omnes res creatæ, & etiam quia actio non habet vim suam à verbo, sed à se. Quocirca magis credebant Ethnici oraculis Appollinis, quæ falsa putabant esse nõ posse, quamuis solis verbis ederentur, quàm orationi, & actioni cuiuslibet oratoris. Cum ergo verba Dei sint per se summæ auctoritatis, & Sacramenta omnem vim suam habeant à verbis, nihil addere possunt ipsi verbo.

Verum est tamen, quod Catholici dicunt, Deum voluisse dare gratiam suam per signa sensibilia, vt per ea instrueret homines,

mines,

mines, & deduceret ad intelligenda spiritualia. Aliud enim est docere spiritualia per similitudines rerum corporalium, aliud confirmare rem firmissimam per aliam minus firmam.

SECUNDUM argumentum. Essentia, & natura Sacramentorum non potest aliunde melius colligi, quam ex verbis illius, qui ea instituit. Sed in Scripturis sanctis, quæ sunt verba Dei auctoris Sacramentorum, nusquam dicuntur Sacramenta testimonia promissionum, sed ubique describuntur, vt instrumenta iustificationis. Nam Ioan. 3. dicimur nasci denuò per Baptismum, & similiter ad Ephes. 5. dicit Apostolus, Ecclesiam sanctificatam, & mundatam lauacro aque in verbo vitæ; & ad Tit. 3. vocat Apostolus Baptismum, lauacrum regenerationis, & renouationis. Sic etiam de Eucharistia Ioan. 6. dicitur: *Qui manducat hunc panem, viuet in æternum*; atque idem de aliis probare possemus. Non possunt autem nisi absurdissimè istæ sententiæ ita exponi, vt Sacramenta regenerare, mundare, dare vitam æternam, nihil aliud sit, quam testimonium dare diuinarum promissionum: Quis enim ferret eum, qui ita diceret; Baptismus regenerat, id est, dat testimonium diuinæ voluntatis? vel, Ego te baptizo, id est, ego testifcor? Est quæ hoc argumentum contra Lutheranos efficacissimum: siquidem Lutherus, quem ceteri in hac re libenter sequuntur, in lib. contra Cochlæum, sic ait: *In rebus sacris vehementissimus, & robustissimus locus est, arguere ab auctoritate negatiue*. Vel igitur proferant locum, vbi Sacramenta dicantur testimonia promissionum, aut certè fateantur vehementissimum, & robustissimum argumentum nos habere.

Tria tantum loca proferre solent, quæ speciem aliquam videantur habere. VNVS est Genes. 17. vbi Circumcisio dicitur signum fœderis. ALTER Rom. 4. vbi Circumcisio dicitur signaculum iustitiæ fidei. TERTIVS I. Pet. 3. vbi Petrus dicit, saluos facit Baptisma, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio, siue (vt ipsi reddunt) stipulatio, vel pactum cum Deo.

SED in his locis non nominatur promissio, vel testimonium, neque hæc loca ad rem faciunt, vt infra ostendemus in solutione argumentorum.

TERTIVM argumentum. Si solùm essent Sacramenta testimonia promissionis, & gratiæ, vel superuacanea, vel certè parum

parum necessaria essent. Nam habemus alia testimonia longè efficaciora: siquidem bona opera sunt testimonia adeptæ iustitiæ longè meliora, quàm ablutio aquæ, vel sumptio Eucharistiæ. Nam multi impij baptizantur ficto corde, & Eucharistiæ sumunt, qui proinde peiores sunt, & magis inuisi Deo, quàm antea. 2. Cor. 1. *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientie nostræ.* 2. Pet. 1. *Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis.* 1. Ioan. 3. *Qui facit iustitiam, iustus est, & qui natus est ex Deo, non peccat.*

QVARTVM argumentum. Si Sacramenta solum essent testimonia promissionum, ad excitandam fidem instituta, frustra baptizarentur infantes, & amentes, quos certum est, non modò non credere, sed nec posse credere actu. At Lutherani omnes pugnant pro Baptismo paruulorum contra Anabaptistas: non igitur verè tradunt iidem Lutherani, quid sit Sacramentum. Hoc argumentum coëgit Lutherum in libro contra Cochlaum, & Lutheranos ceteros asserere, infantes actu credere dum baptizantur; quod tamen adeò est absurdum, ut S. Augustinus in epist. 57. ad Dardanum scripserit, eos iniuriam facere humanis sensibus, qui hoc dicunt. Videmus enim infantes ad contactum aquæ sanctæ plorare, refugere, ac reniti, quantum possunt: quod certè si facerent vsum rationis habentes, non modò non purgarentur ab originali peccato, sed adderent etiam proprium actuale.

QVINTVM argumentum. Si Sacramenta essent testimonia gratiæ, quæ in particulari confertur alicui, sæpenumerò falsa essent, nimirum cum Sacramentum ministratur homini, qui fingit se credere, cum reuera nõ credat. Proinde nõ liceret vllum baptizare, ne cogeremus Deum testificari falsum: de nullo enim certò scimus, credatne verè, an fingat se credere.

DICENT fortasse, Sacramentum testimonium esse gratiæ non absolutè, sed si is, qui suscipit Sacramentum, credat promissioni.

SED contrà, probo testimonium esse absolutum, non conditionatum. PRIMO, Lutherus in assert. 1. art. dicit, cum qui non credit verbo ministri dicentis; Ego te baptizo, vel, Ego te absoluo, facere Deum mendacem, cuius illa verba sunt. At si illa verba intelligerentur cum conditione, si aliter credat, non essent falsa, nec fieret Deus mendax.

SECVN-

SECUNDO, si essent illa verba conditionata, rueret fides iustificans Lutheranorum. Nam ipsi volunt hominem debere credere absolute sine vlla hæsitatione, se esse iustum: ergo Deus absolute testatur illum esse iustum; non enim debet homo credere, nisi quod Deus testatur. Et præterea fides debet esse certa, ergo non debet pendere à conditione, si homo credat. Nam nemo certus est secundum Lutherum, de se an verè credat: sic enim scribit Lutherus in libro contra rebaptizantes edito anno M. D. XXVIII. *Baptismus non est fundandus supra fidem baptizantis, vel baptizati, quia vterq, incertus est de fide.* Et infra: *Ita euenit, & solet fieri de fide, ut qui arbitratur se credere, nihil omnino credere sepe conuincatur, & econtrà, qui nihil se putat credere, ut omnium maxime credat.*

TERTIO. Aduersarij ita de hac re loquuntur, ut omnino absolute esse testimonium Dei in Sacramentis credere videantur. Sic enim loquitur Philippus in locis, cap. de Baptismo *Ego, inquit minister, mandato diuino, & loco Christi baptizans, id est, hoc signo testificor ablui peccata tua, & te reconciliatum esse vero Deo, &c.* vbi nullam facit mentionem conditionis, Atque hæc de definitione Lutheranorum.

CAPVT XV.

Refelluntur definitiones Anabaptistarum, & Zuinglianorum.

LTERA sententia de natura Sacramenti est quorundam, quos Lutherus, & Calvinus passim phariseos vocant. Hi docent Sacramenta nihil esse aliud, quàm signa quædam instituta ad discernendum populum Christianum à Iudæis, & paganis, quomodo Romanis olim toga erat signum, quo discernebantur à Grecis, & quo modo nunc diuersæ formæ, & colores vestium distinguunt diuersa genera Monachorum. Auctorem huius sententiæ Andream Carolstadium facit Lutherus in serm. de verbis cænæ: *Hoc est corpus meum.* Qui Andreas fuerat olim et primis Lutheri discipulis, & amicis: quare in secundo scripto contra Regem Angliæ vocat eum suum Absalonem, & Iudam quibus